

Ohje uskonnollisista tilaisuuksista ammatillisissa oppilaitoksissa

Tässä ohjeessa kuvataan, miten uskonnon ja omantunnon vapautta koskevat säännökset Suomen perustuslaissa (731/1999) ja muussa lainsäädännössä tulee ottaa huomioon mahdollisia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa järjestettäessä. Ohjeeseen sisältyvät säännösten soveltamista koskevat tulkinnat ja näkemykset perustuvat säännösten valmisteluasiakirjoissa esitettyihin sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan, ylimpien laillisuusvalvojen sekä Opetushallituksen esittämiin kannanottoihin.

Ohjeen tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen ammatillisessa koulutuksessa, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta sekä varmistaa, että opetus on opiskelijoita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Koulutuksen järjestäjät vastaavat opetuksen toteuttamisesta, juhlien sekä uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehtoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.

Oppilaitoksella tarkoitetaan näissä ohjeissa myös muita opetuksen järjestäjän toimipisteitä, joissa järjestetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta tai tutkintoja.

1. Perinteiset juhlat ja uskonnolliset tilaisuudet ammatillisessa oppilaitoksessa

1.1. Perinteiset juhlat

Suomessa oppilaitoksissa on useita perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset päättävät juhlista ja niiden sisällöstä. Juhliin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena (perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp ja 2/2014 vp).

Oppilaitoksen juhlat ovat osa oppilaitoksen toimintaa, johon opiskelijoiden tulee osallistua. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan nuorille järjestettävässä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaitoksen tulee tiedottaa opiskelijoille ja näiden huoltajille oppilaitoksessa järjestettävistä tapahtumista ja niiden sisällöstä. Tarvittaessa opiskelijan kanssa sovitaan opiskelijaa koskevista yksilöllisistä järjestelyistä ja mahdollisesta vaihtoehtoisesta toiminnasta, jos opiskelija ei halua osallistua kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan. Järjestelyt, kuten opiskelijan poistuminen juhlatilasta osaksi aikaa, tulee toteuttaa hienotunteisesti ja mahdollisimman vähän huomiota herättävästi.

Perustuslakivaliokunta on kannanotossaan korostanut uskonnollisen suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden huomioon ottamista koulujen toiminnassa (mietintö 2/2014 vp). Myös eri

kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien opiskelijoiden kotoutumisen kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua oppilaitoksen juhlissa suomalaiseen kulttuuriin.

1.2. Oppilaitoksen uskonnolliset tilaisuudet

Koulutuksen järjestäjä voi päättää, järjestetäänkö oppilaitoksessa uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapautteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Viimeksi mainitun perusteella opiskelijaa ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen. Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen ja toimitukseen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan tai koulutuksen järjestäjän itse järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin. Toisaalta perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää muiden positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta.

Uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten aikana on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoisia ja mielekästä toimintaa (perustuslakivaliokunta 2/2014 vp). Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla, uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta, luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista kuin siinä tilaisuudessa, jonka tilalla muuta toimintaa järjestetään. Oppilaitoksessa tulee huolehtia myös siitä, ettei uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä aiheudu opiskelijalle leimautumista tai muita haitallisia seuraamuksia. Olennaista on, että opiskelijalle jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko opiskelija uskonnollista ainesta sisältyviin tilaisuuksiin ja toimituksiin.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset tulee järjestää erillään muusta toiminnasta. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu myös käytännössä, esimerkiksi siten, että vaihtoehtoiset tilaisuudet järjestetään fyysisesti erillään. Erityisesti oppilaitoksen työpäivään sijoittuvia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoisia toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu.

Koulutuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei oppilaitoksen työpäivinä järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia. Oppilaitos voi tehdä yhteistyötä paikallisten seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien kanssa. Oppilaitos voi sopia, että opiskelijoille tiedotetaan mahdollisuudesta osallistua vapaa-aikana eri seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien järjestämiin tilaisuuksiin kuten joulun- ja kevätkirkkoon.

2. Osallistumisesta ilmoittaminen ja henkilötietojen käsittely

Koska opiskelijalla on perustuslain 11 §:n 2 momentin nojalla omasta ilmoituksestaan mahdollisuus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen, opiskelijoille toimitettavista tiedotteista on käytävä ilmi oppilaitoksessa järjestettävät uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset sekä niille vaihtoehtoinen toiminta. Oppilaitoksen on myös huolehdittava siitä, että tieto

oppilaitoksen uskonnollisista tilaisuuksista ja toimituksista sekä niille vaihtoehtoisesta toiminnasta saavuttaa opiskelijat riittävän ajoissa.

Opiskelija ilmoittaa, osallistuuko opiskelija uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi oppilaitokseen ilmoittauduttaessa tai tarvittaessa tapauskohtaisesti. Ilmoituksen muodon päättää koulutuksen järjestäjä. Ilmoituksen jälkeen koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelijan osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu opiskelijan ilmoituksen mukaisena.

Ilmoitusten käsittelyssä koulutuksen järjestäjän tulee huomioida henkilötietolaista (523/1999) ilmenevät henkilötietojen käsittelyä ohjaavat periaatteet. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun ([EOAK/1825/2016](#)) perusteella koulutuksen järjestäjällä on oikeus käsitellä tilaisuuksiin ilmoittautumisiin liittyviä tietoja. Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella etukäteen ja määritellä käsittelyn tarkoitus. Koulutuksen järjestäjän tulee käsitellä henkilötietoja huolellisesti ja noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa henkilötietolain 5 §:ssä säädetyllä tavalla. Tarkempaa ohjeistusta henkilötietojen käsittelystä on saatavilla tietosuojavaltuutetun toimiston sivuilta (www.tietosuoja.fi).

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Lakimies

Sanna Haanpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.